

Chawki Salhi: Algeriet – ungdomsrevolt skakar diktaturen

[Ur International Viewpoint Online, februari 2011. Chawki Salhi är talesman för det algeriska Socialistiska arbetarpartiet, en revolutionär vänsterorganisation.]

Efter en vecka slocknade de våldsamma bränderna och lämnade en bitter eftersmak, en smak av aska. Men revolternas nationella omfattning och den fullkomliga förlamning som de ledde till skakade den rådande diktaturen och öppnade möjligheter för kvalitativa förändringar av den politiska situationen.

Med början den 5 januari i Alger (Fouka, Staoueli, Bab el Oued), Oran och Djelfa skakade ungdomsrevolterna hundratals bostadsområden över hela landet. Det fanns varken paroller, krav eller strukturer. Vi talar inte om folkliga massdemonstrationer som förföll till plundring. Oftast rörde det sig om små grupper av ungdomar som dök upp från stadsdelar i städernas ytterområden för att ta över de centrala stråken, som de stängde av med brinnande däck och plundrade fordon och drabbade samman våldsamt med polisen. När ett torg väl hade tagits över så plundrade man de omgivande affärerna. Hemsökta av årtionden av gatuoroligheter drog myndigheterna omedelbart tillbaka de många polismän som var utspridda över staden under förevändning av kampen mot terrorismen, och anförtrodde försvaret av viktiga centra åt antikravalltrupper. I väntan på att återerövrats överlämnades gatorna åt upprorsmakarna. Offentliga och privata inrättningar angreps – rådhus, hotell, telefonkontor, skolor, yrkesskolor. Offentliga byggnader ockuperades, som intendenturen i Bab el Oued, och i samma kvarter plundrades Renaults och Dacias utställningslokaler och bilarna där. Offentliga och privata bankkontor och postkontor var de främsta målen, med det uttalade syftet att stjäla pengar. Plundrarna riktade också in sig på juvelaffärer, sportaffärer, dyra bilar, utan att för den skull skona vanliga affärsmän och oansenliga förbipasserande som rånades hänsynslöst. Detta oordnade våld som inte skonade de fattiga ledde till att det i början enhälliga folkliga stödet upphörde. Högskolestudenter och ungdomssektorer från mindre otrygga förhållanden övergav sin känsla för solidaritet och organiserade istället självförsvar av sina områden mot plundrare.

Som en förklaring av händelserna återopade en del analytiker strider inom den härskande klassen och militären, medan andra tillskrev rörelsen till spekulanter, importörer eller grossister som anklagades för att ha aktiverat sina informella distributionsnätverk för att gå mot administrationens påtryckningar på dem att betala skatt. Om sådana manipulationer verkligen förekom så är de bara enstaka händelser. Situationen inbjuder till explosioner, den har exploderat. De inledande revolterna liknar de sporadiska kravaller som har ägt rum under flera år. De privilegierade aktörerna utgörs av samma otrygga ungdomar. Egentligen var händelserna den 4 och 5 januari mycket lokala. De fick nationell genomslagskraft genom den genklang de orsakade i den privata pressen. Den privata pressen fungerar som talesmän för affärsvärldens och det internationella kapitalistiska samfundets förbittring över de protektionistiska åtgärderna, och gav frikostig täckning åt varenda protest. Och det är desto bättre för vår kamp. Ända från de första händelserna i Bab el Oued och Oran upplät dagstidningarna sina förstasidor åt bilder på förödelsen i städerna med rubriker som "De sistas upplopp", "Orolig natt i Bab el Oued", "Kravaller: storbrand".

I efterhand har rörelsen förlänats en samtidig karaktär som aldrig existerade. När rörelsen tog slut i förorterna den 5 januari hade den knappt börjat i städerna i öster och i det kabylliska Soummam. Det som existerade var tvärtom en utbredd ilska bland vanligt folk mot prishöjningarna i början av året. Och dessa prishöjningar var inget annat än en oväntad oavsiktlig skada av regeringens försök att minska ekonomins informella sektor. I Algeriet kan man köpa en bil eller till och med ett hus för en miljon euro kontant. Från slutet av mars 2011 planerades ett förbud mot kontant betalning på summor över 500.000 dinarer eller 5.000 euro (tre minimiårslöner). Med tanke på detta förbud hade

producenterna krävt att grossisterna skulle skaffa skattedokument för att sätta upp fakturor. Det innebar att de måste lämna den informella sektorn, betala skatt, till och med bidra till socialförsäkringar! Inför detta oacceptabla angrepp från statens sida mot friheten att handla och suga ut de anställda slutade grossisterna leverera varor. Resultatet blev brist, spekulation och omedelbara prisökningar på baslivsmedel.

De protesterande ungdomarna bryr sig inte om sina föräldrars dagliga inköp, eller att föräldrarna ogillar detta outhärdliga tryck mot sina plånböcker. De sysslar istället med små informella affärsverksamheter. De delar samma utbredda folkliga ilska mot priserna, men det som berör dem mer direkt är den successiva nedmonteringen av de informella marknader som finns på de stora affärs-gatorna. Precis som den unge Bouazizi som tände eld på sig själv i Sidi Bouzid i Tunisien har de ingen möjlighet till ordentliga anställningar, utan tvingas stå i gathörnen och sälja cigaretter eller olika kinesiska smuggelvaror för att undvika skatt. Precis som de unga harragas¹ som flyr från sitt land på improviserade båtar för att delta i löneslaveriet inom det spanska jordbruket eller osäkra småjobb i Frankrike, uttrycker de sin olycka i ett slutet samhälle. Bristen på bostäder innebär att familjerna trängs ihop, och det vidmakthåller ett otidsenligt patriarkat och en sträng moral. Utan bostad eller stabila inkomster gifter man sig sent. Detta ökar förtvivlan i detta land som Europa är på väg att kolonisera på nytt, ett land vars produktiva företag och arbeten förstörs i namn av marknadens logik, ett land som översvämmas av västvärldens segerrika värderingar.

Folklig ilska

Det allmänna upproret är ett väntat resultat av ilskan bland folket som under några månader har riktat sig mot Abdelaziz Bouteflika och hans regim. Denna regim associeras med uppkomsten av oförskämda rikedomar som är stötande för landets jämlikhetssträvande kultur. Det är en regim som är delaktig i korrupsionsaffärer till astronomiska summor som har funnits på framsidorna i de stora dagstidningarna. Mitt under en algerisk-fransk diplomatisk kris, gav herr Pierre Falcon (flygplans-tillverkare och handlare i franska vapen, och ansvarig för omfördelningen av provisionen som uppgick till 20% av 11 miljarder dollar) kineserna i uppgift att bygga en 120 mil lång motorväg som skulle vara höjdpunkten på Bouteflikas program. På så sätt upptäcker man här ett fransk-afrikanskt nätverk i hjärtat på en regim som hade sitt ursprung i befrielsekriget. I ett överklasskvarter i norra Alger, där en kvadratmeter mark kan kosta 5.000 euro, erbjöd Bouteflika 760 hektar till ett symboliskt pris av en dinar per kvadratmeter till en grupp från Förenade Arabemiraten. De privilegier som erbjuds magnaterna från Golfstaterna fördöms regelbundet av pressen och eliten, som snarare lutar åt Frankrike. Gåvorna förklaras av presidentens samhörighetskänsla med värdarna från Arabemiraten under hans exil. Det nationella oljebolaget Sonatrach har rånats av sina chefer med hjälp av övervärderade privat förhandlade kontrakt. Det hade hänt redan tidigare till förmån för BRC, ett dotterbolag med band till USA:s tidigare vicepresident Dick Cheney. Där finns en av orsakerna till de stabila amerikansk-algeriska relationerna.

Dessa pressavslöjanden och de efterföljande rättegångarna ledde till löjligt lindriga straff mot medlemmarna ur de högre kretsarna eller snarare andra rangens medlemmar, medan klassjustisen slår hårt mot desperata ungdomar som revolterar för att få en asfaltväg, förbindelser med dricksvatten- eller gasledningar, eller som protesterar mot den som de tycker orättvisa fördelningen av boendet eller kräver arbete. Fängelsestraff utdöms också mot illegala emigranter, dessa harragas som riskerar sina liv i improviserade båtar. Tillslaget mot informella försäljare och förföljelserna mot små handelsmän som undviker skatt ledde till folklig förbittring. De multinationella företagen befrias från skatt som uppmuntran, och alla privata industri- och handelsföretag mer eller mindre slipper skatteplågor, som till sist bara gäller öppna lönearbetare och företagen i den offentliga

1 ”Harragas” är ett slangord för att brinna. Det syftar på de dokument som flyktingar från Afrika bränner av rädsla för att bli tillfångatagna när de når ”fästning Europa” och är också benämning på dessa flyktingar - öa.

sektorn.

Paradoxalt nog är förflyttningen av invånarna i kåkstäderna till bättre bostäder också källa till missnöje. Länder som delar ut tusentals hus till fattiga människor är ganska ovanliga. Men algerierna fogar sig inte helt i klassamhället. Det är inte alls längesedan borgarklassen uppstod. Rätten till boende erövrades vid självständigheten i samband med de oordnade ockupationerna av städer som hade övergivits av franska bosättare. Bouteflikas regim är ansvarig för ytterst aggressiva nyliberala framstötter, men fortsätter i vissa avseenden att följa en populistisk linje som har sin bas i dess historia. Tusentals bostäder har delats ut, även om det är en droppe i havet av behov. De bostäder som erbjuds räcker inte till för en hel familj, de nyanlända till kåkstäderna påverkas inte och de överbefolkade bostadsområdena i städerna blir förbittrade över en operation som förbiser dem, eftersom syftet är att suga upp kåkstäderna som omger städerna. Det existerar också korruption. Vad är mer förutsägbart än favoriserande och korruption i en situation där det råder fattigdom?

Regimens reträtt

Det var den symboliska och våldsamma kampen rörande boende i Diar Echems mitt i Alger som övertygade regimen om att den borde överge politiken av hårda aktioner på gatorna och krossandet av strejker. Sammandrabbningarna i Diar Echems i oktober 2005 sammanföll med upproret i bostadsområdet El Ançar i staden Oran i västra Algeriet mot nedsmutsningen från ett stenbrott. Samtidigt inledde järnvägsarbetarna en blixstrejk som ställde till oreda i ekonomin och hotade med total handlingsförlamning. Regimen beslutade sig för en försoningspolitik. Järnvägsarbetarna fick löneökningar. Invånarna i Diar Echems utlovades nya bostäder inom kort. Under strid efter strid har regeringen gjort eftergifter. De stora dagstidningarna fördömer regeringens ”upploppsbonus” som lovar hundratusentals bostäder från samhället istället för att låta marknaden styra saker och ting. Trots hård lagstiftning och juridiska förföljelser av deltagarna i samhällsrörelserna har regeringen alltid till slut givit efter för strejkrörelserna. Således har de stora rörelserna bland lärare och läkare och deras oberoende fackföreningar sedan 2003 erövat olika tillfälliga segrar med en ganska betydande löneökning som trädde i kraft i januari 2008 i samband med en allmän omvärdering av den offentliga servicen. Men de små lönearbetarna som är i majoritet har inte gjort några särskilda framsteg. Det finns en önskan att återupprätta lönehierarkierna som har förvrängts av flera årtionden av enhetliga löneökningar, att förbättra för ”mellanskikten” i enlighet med Internationella valutafondens rekommendationer för att stabilisera samhället. Men de löneökningar som har uppnåtts med hjälp av strejker och så vidare räcker inte för att ge de bättre betalda lönearbetarna en inkomst som är jämförbar med deras motsvarighet i grannländerna. Eftergifterna vad gäller lönerna har inneburit en ny ställning för de statsanställda som leder till likgiltighet och att statstjänstemän får otrygga villkor med korttidskontrakt som medför ett omfattande förfall.

Strejkerna inom den ekonomiska sektorn har haft avsevärd subjektiv genomslagskraft. De har gjort att lönerna kunnat hämta sig lite efter 15 års lönestopp. Efter flera vilda strejker har järnvägsarbetarna uppnått löneökningar på mer än 50%. Aktioner på stålanläggningen i Annaba, på järnvägarna, på lastbilsfabriken i Rouiba och det omgivande industriområdet, och i hamnen i Alger har mobiliserat färre arbetare än de stora nationella strejkerna inom den offentliga sektorn, men deras kamp har fångat alla anställdas intresse och de fungerar som en förtrupp. De ägde rum efter ett årtionde av demoralisering och ohejdad nedläggning av offentliga företag. Den nya politiken med kamp mot import återställer landets produktion och fyller orderböckerna. Vi har gått från en situation med betoning på avskedanden och minskning av arbetsstyrkan till omfattande nyanställningar.

Striderna går längre än de lokala fackliga ledningarna och framförallt UGTA:s nationella ledning, som ända sedan generalstrejken 2003 mot privatiseringarna har förfallit till ett alltmer oanständigt kryperi. Men strejkerna äger alltid rum inom ramen för UGTA, som trots att den avgjort varit misskrediterad egendomligt nog är tillbaka i sadeln. Av de omkring 60 fackföreningarna är UGTA den

enda som är allomfattande. De mer representativa oberoende fackföreningarna berör speciella förbund inom den offentliga sektorn: högskolelärare, universitetslektorer, läkare och så vidare. Ett annat skäl till att UGTA har överlevt och fortfarande dominerar är att styrkeförhållandena fortfarande är ogynnsamma för arbetarna. I den offentliga sektorn som officiellt är dömd att försvinna är utrymmet för förhandlingar icke-existerande, förmågan till påtryckningar med strejker reducerade till ett intet. Stoppa produktionen? Det är precis vad Internationella valutafonden vill. Under dessa katastrofala förhållanden fungerar UGTA, myndigheternas självbelåtna kompanjon, som en paraplyorganisation. Trots den snabba byråkratiseringen av de flesta oberoende fackföreningar är deras anseende enormt, men för många handlar den fackliga verkligheten om att försöka återfå kontrollen över UGTA. Det handlar om styrkeförhållanden.

Majoriteten av landets lönearbetare inom den privata sektorn superexploateras under fruktansvärda förhållanden. 2007 visade officiella siffror att 78% av arbetarna i de privata företagen var oregistrerade. Detta är lagliga företag som verkar betala sina skatter. Men de informella företagen undkommer all kontroll och statistik, samtidigt som de sysselsätter en betydande del av arbetskraften. Det existerar inte längre någon arbetslagstiftning. Man kan öka minimilönen, diskutera pensioner, se över den fackliga lagstiftningen, men det rör inte den överväldigande majoriteten av arbetarna. Det handlar alltså inte om fackliga lagar och strejkrätt. Striderna i den privata sektorn är sällsynta och brutala. I en situation där det råder brist på jobb är det lätt att ersätta bångstyriga arbetare. Trots det har det ägt rum en del stora strejker inom den privata sektorn, i Tonicgruppen (förpackning), inom de kinesiska företag som bygger motorvägen, där de algeriska arbetarna fördömer slaveriet och de kinesiska arbetarna helt enkelt kräver att få betalt. Och givetvis har vi den symboliska strejken vid det tidigare statligt ägda stålverket som såldes till Arcelor Mittal i Annaba. Arbetarna lyckades driva ut fackföreningsmaffian som stod i tjänst hos det multinationella bolaget. Det nya förbundet avslöjade diverse skumraskaffärer och den globala ståljättens löjligt dåliga prestationer, som inte kunde mäta sig med verkets produktion i offentlig regi. Men framförallt slog det tillbaka planerna på att minska arbetsstyrkan och genomdrev löneförhöjningar. Det som gjorde denna seger möjlig var den massiva mobiliseringen av arbetarna men också perspektivet att åter nationalisera verket under en ny ekonomisk inriktning för regionen.

Diktaturens och friheternas gränser

I en landsomfattande generalstrejk har lärarna krävt att få pension efter 25 års arbete och löneökningar på 100%, som de är nära att uppnå. Tillkännagivandet för två år sedan om att avskaffa den frivilliga pensionen vid 50 års ålder ledde omedelbart till uppror i industriområdena i Rouiba, nära Alger, och mobilisering av oljearbetare. Trots det beslutade man om det för ett år sedan, men har ännu inte tillämpat det. Det talas om ett tillfälligt anstånd, av fruktan för sociala explosioner. De som gjorde uppror för att få nya hus avvisar de nya och gratis hus som erbjuds dem. Avskaffandet av gratis medicin 2002 blev omedelbart uppskjutet efter kravallerna i Ain Fakroun. Det ska genomföras inom de närmaste månaderna, även om upploppen i januari lär ha fått myndigheterna att allvarligt fundera på det igen. Universitetslektorerna har krävt och fått bättre löner men också förtursrätt till bostäder. Vår kamrat Daniel Bensaid, som besökte Algeriet några månader innan sin död, jämförde med situationen i Mexiko, som också har sociala erövringar som ärvt från en tidigare revolutionär situation, erövringar som den nyliberala ångvälden försöker radera ut.

Ty det finns andra bekymmer som hänger samman med den nyliberala globaliseringen. Den massiva ungdomsarbetslösheten är ett resultat av nedrustningen av den offentliga sektorn och det ohämnade öppnande som utsätter marknaden för en illojal konkurrens från de kinesiska löneslavarnas produkter eller EU:s subventionerade export. Den drakoniska minskningen av köpkraften härrör ur den tjugofaldiga minskningen av dinarens värde som successivt ägt rum sedan den strukturella anpassningsplanen från 1994. Men trots att lönerna har varit de lägsta i Medelhavsområdet så är inte

arbetskraften tillräckligt disciplinerad, inte lydig. Investerarna kommer bara för oljearrenden eller telefonbolagets vinster. Den kapitalistiska utsugningen är lönsam i Algeriet, men uppenbarligen inte alls lika lönsam som i Kina.

En annan aspekt som bör betonas är de relativa friheter som finns kvar under denna diktatoriska regim, vars förtryck och godtycke vi kritiserar regelbundet. Revolterna i oktober 1988 tvingade fram en demokratisk öppning, demonstrationsfrihet, rätt till strejkaktioner. Ända från början har de på varandra följande regeringarna försökt bromsa folkets frihet och bara tolerera salongsaktiviteter och valmöten. Men den folkliga leda som har uppkommit efter det blodiga årtionde som blev frukten av öppningen har gjort det möjligt för regimen att ta ett fast grepp och kontroll. Bouteflika förklarar öppet att han är allergisk mot pluralism och drömmer om ett amerikanskt tvåpartisystem. Förbund, fackföreningar, partier godkänns inte. Aktiviteter godkänns sällan annat än under valperioder, då partierna som inte har fått möjlighet att bygga upp sig själva förefaller skrattretande små. Vallagarna gör villkoren hårdare. Och Bouteflika låter sig tröstas av att alla partier är misskrediterade och korrumpade. Men oktober 1988 är inte helt bortglömt, lång därifrån. Det är inte så mycket restriktionerna som hindrar folket att uttrycka sig som folkets besvikelse med demokratin och att politiken är så misskrediterad.

Bouteflikas patriotiska omsvängning

Bouteflikas första mandatperiod från 1999 till 2003 bestod av försäkringar om att han trodde på en extrem nyliberalism, men hans löften till de imperialistiska handledarna har inte förverkligats. Hans planer stoppades av den civila och militära statsbyråkratins motstånd, och irritationen bland privata arbetsgivare över att de multinationella bolagen fick företräde. Framförallt gjorde den fackliga apparatens fientlighet mot nyliberalismen det möjligt med betydande mobiliseringar. Det folkliga motståndet tvingade Bouteflika att ta sina planer under förnyat övervägande. Oljestrejker stoppade kolvätelagen. Till de ortodoxa nyliberalernas förtret drev den folkliga rörelsen i Kabyl igenom en återgång till stora statliga projekt. Revolten i Ain Fakroun i Awrasbergen sköt upp avskaffandet av gratis medicin, UGTA:s landsomfattande strejk tvingade tillbaka en fullständig privatisering, lärarnas och läkarnas oberoende fackföreningar utmanade lönestoppet.

Omvalet av Bouteflika 2004 mot FLN:s kandidat, armébefälhavaren Ali Benflis, gav honom den nödvändiga legitimiteten för att gå vidare. Kolvätelagen röstades igenom. Han gav omåttliga privilegier till utländska företag som tilläts dra fördel av koncessioner. Han antog ett oanständigt program av total privatisering. Så blev Bouteflika sjuk. Regimen förberedde sig för tronföljdskrig men en fysiskt försvagad Bouteflika fortsatte att dominera alla områden. I juni 2006 slog han an en ny ton som var mer inriktad på att försvara nationella intressen, lagen om kolväten frystes och förändrades sedan till förmån för inhemska företag. 2008 rasade priset per fat, samtidigt som importen som hade tredubblats på några år förbrukade alla oljeinkomster. Privatiseringarna har hamnat i ett dödläge. Ekonomiska tilläggsdrag har lett till drakoniska åtgärder för att återupprätta jämvikten. Skatter och administrativa åtgärder begränsar importen, och utländska företag är tvungna att hitta en algerisk majoritetskompanjon. Det är bakgrunden till västregeringarnas förändrade tonläge, trots frestande 150 miljarder dollar i offentliga investeringar och saftiga kontrakt. Det är detta som står på spel under kampen att ge det folkliga missnöjet, arbetarnas strejker och ungdomsrevolterna en politisk inriktning.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)